

Vinterfåglar Inpå Knuten 2022 – slutrapport

Årets upplaga av den stora fågelräkningen Vinterfåglar Inpå Knuten genomfördes 28–31 januari. Likt alla tidigare år är talgoxen den talrikaste arten på fågelmatningarna. Även blåmes (tvåa) och pilfink (fyra) håller ställningarna. Gemensamt för dessa tre arter är att de är anpassade till vårt vinterklimat och att de finner sig väl till rätta i våra samhällen och vid annan bebyggelse. Även när det gäller födovalen är de något av generalister. De har också under alla de 17 år denna räkning pågått hållit sig på en stabil nivå.

Årets deltagande är gott och är nära förra årets resultat, vilket innebär ca 19 300 rapporter. Detta måste anses som bra eftersom ovädret som främst drabbade de södra delarna av landet innebar att fåglarna höll en låg profil i blåsten under söndagen – och med färre fåglar vid matningen brukar benägenheten att delta i räkningen avta. Jämför vi med förra året ser vi en tydlig ökning i antalet rapporter i hela Norrland och större delen av Svealand, medan antalet rapporter i stället minskat i Götaland. Särskilt tydligt är detta i de sydligaste länen. Men så var det också där som stormen Malik härjade som värst.

Två fågelarter som i år uppträtt ovanligt talrikt i stora delar av landet är grönsiska och bergfink. På tredje plats, alltså mellan blåmesen och pilfinken, kilar grönsiskan in sig. Lite längre ner, på sjätte plats, finner vi bergfinken. Ingen av dessa fanns bland de 20 talrikaste under förra årets räkning. Både grönsiskan och bergfinken är fröätare. Grönsiskans viktigaste vinterföda är alfrön, medan bergfinken föredrar bokollon. Men bergfinken äter gärna även rönnbärens kärnor, och troligen kan den gångna höstens rikliga tillgång på alfrön och rönnbär förklara att grönsiskan och bergfinken placerar sig så högt i år. Nu börjar nämligen förråden av frön och bär sina ute i naturen – och då söker sig fåglarna in till trädgårdarnas dukade bord.

Att rönnbären haft betydelse för bergfinkarna i vinter visas av att det varit förhållandevis gott om denna art även norr om bokens förekomst i landet, till exempel i Dalarna. Andra fåglar som gynnats av den rika tillgången på rönnbär är sidensvans, björktrast och tallbit. De båda förstnämnda äter bärens fruktkött, medan tallbiten precis som bergfinken äter kärnorna. Vid fågelmatningar är det oftast utlagda äpplen som lockar björktrastar och sidensvansar, medan tallbitarna äter frön.

Men det finns naturligtvis även arter som gått tillbaka. En sådan är rödhaken som i år noterats vid betydligt färre matningsplatser än förra året. I dess fall handlar det nog om att den köldperiod vi fick i månadsskiftet november/december antingen fick många rödhakar att flytta söderut eller helt enkelt tog knäcken på dem. I år är det mycket tunnsått med rapporter om rödhakar norr om Mälardalen. Annars har rödhaken under senare år haft en tydlig tendens att övervintra allt längre norrut i landet.

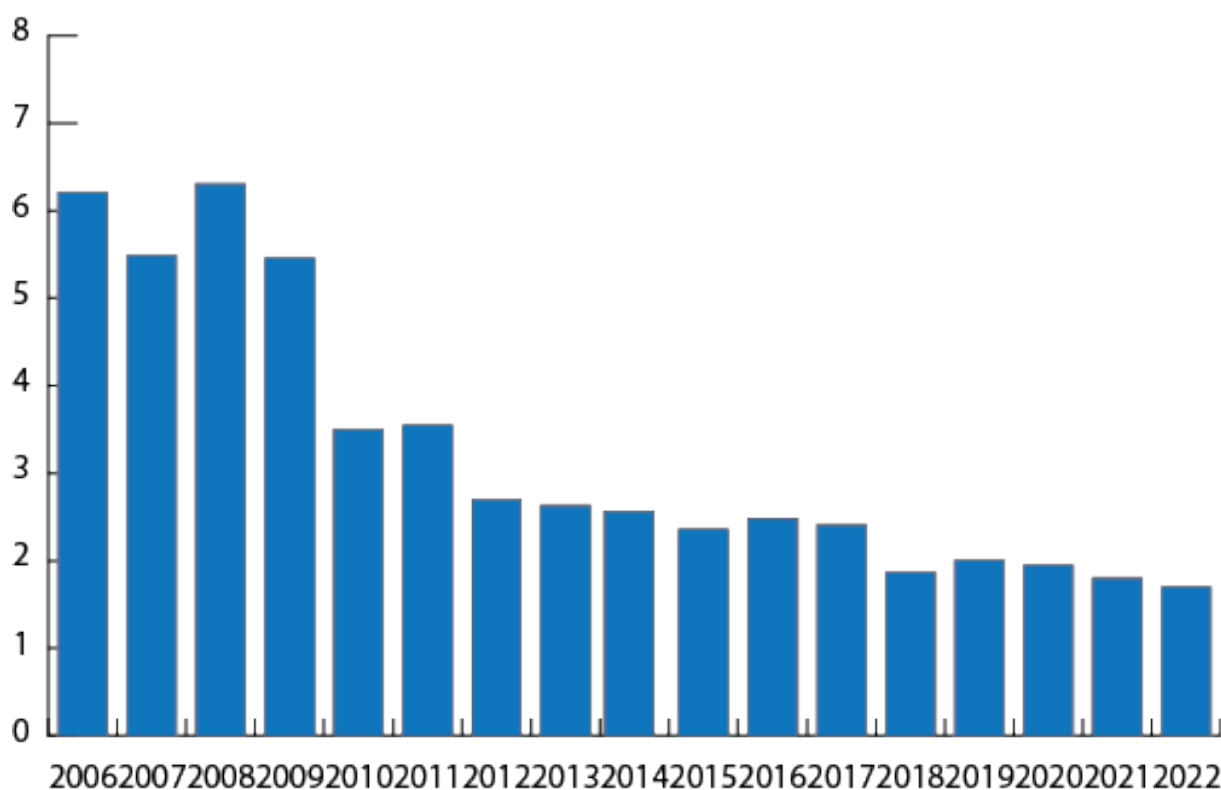
Även koltrasten är fåtaligare vid årets räkning jämfört med fjolårets. Men då bör vi ha i minnet att fjolårets resultat var det näst högsta under räkningens historia. Dessutom finns det skäl att misstänka att många koltrastar i år hittade mat ute i naturen eftersom det var mildt och snöfritt i stora delar av södra Sverige. På längre sikt har koltrasten, liksom rödhaken, börjat övervintra längre norrut i landet än tidigare.

I dessa tider av snabb sjukdomsspridning kan det också noteras att även fåglar drabbas av sjukdom, om än av annat slag än det coronavirus som gisslat oss människor i drygt två år. Vid fågelmatningarna handlar det i stället i första hand om en sjukdom som kallas gulknopp. Den orsakas av en liten parasit som sätter sig i svalget på fåglarna, varpå de får svårt att äta. Allra värst har grönfinken drabbats. Sedan 2008, då sjukdomen började sprida sig i Sverige, har det svenska grönfinksbeståndet minskat med omkring två tredjedelar. Att döma av årets räkning syns ännu ingen ljusning utan grönfinkens tillbakagång fortsätter.

Det går också dåligt för gulspårparven som tidigare var en karaktärsfågel i det svenska jordbrukslandskapet. Denna räkning pekar mot att det svenska vinterbeståndet halverats under de år som räkningen pågått (sedan 2006). I gulspårparvens fall är vi inte lika säkra på orsakerna som när det gäller grönfinken. Det har konstaterats utbrott av gulknopp även bland gulspårparvar, men den missgynnas också av jordbrukslandskapets förändring.

Anders Wirdheim

Se sid 3 för diagram och topplista

Det genomsnittliga antalet grönfinkar per rapport har minskat från omkring 6 de första åren till under 2 i år. Anledningen är sjukdomen gulknopp som i denna omgång konstaterades första gången i Sverige under våren 2008.

De talrikaste arterna vid fågelmatningarna 2022:
 (Inom parentes anges förra årets placering)

1. Talgoxe (1)
2. Blåmes (2)
3. Grönsiska (30)
4. Pilfink (3)
5. Domherre (6)
6. Bergfink (21)
7. Koltrast (4)
8. Skata (7)
9. Gulsparv (5)
10. Kaja (8)